

1.6 Підготовка педагогічних працівників технологічної освіти до використання інноваційних технологій в освітній діяльності

Вирішення проблем освіти починається з професійної підготовки педагогічних працівників. У зв'язку з цим надзвичайно актуальним стає таке навчання майбутніх вчителів закладів загальної середньої освіти та викладачів закладів вищої освіти, яке засноване не лише на фундаментальних знаннях у обраній галузі (математика, хімія, біологія, література тощо), у педагогіці та психології, а й на загальній культурі, куди входить інформаційна культура.

Педагоги нового покоління повинні вміти кваліфіковано вибирати та застосовувати саме ті технології, які повною мірою відповідають змісту та цілям вивчення конкретної дисципліни, сприяють гармонійному розвитку здобувачів освіти з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Сучасний педагог повинен не тільки вміти викладати «свій» предмет, а й досконало володіти інноваційними та інформаційними технологіями, а також творчо застосовувати їх у конкретній освітній галузі.

Відповідно до аналізу наявної літератури та наших досліджень під інноваційною діяльністю в галузі використання освітніх технологій ми розуміємо впровадження відповідних нововведень як в організацію та проведення уроку технологій, так і впровадження нововведень у навчальні програми з технологій, наприклад, розробку програм для профільної школи та для інноваційних навчальних закладів (гімназій, ліцеїв, експериментальних майданчиків та ін.).

Педагог має зрозуміти, що інноваційна освіта це спосіб формування гармонійної особистості. Для цього не підходять готові шаблони, важливо постійно підвищувати свій власний інтелектуальний рівень. Вчитель, який позбувся «комплексів», психологічних бар'єрів, вже готовий стати повноцінним учасником інноваційних перетворень. Одним із завдань сучасної системи освіти стає розкриття потенціалу всіх учасників педагогічного процесу, надання їм

можливостей вияву творчих здібностей. Вирішення цих завдань неможливе без здійснення варіативності освітніх процесів, у зв'язку з чим з'являються різні інноваційні типи та види освітніх засад, які потребують глибокого наукового та практичного осмислення.

Нововведення, або інновації, характерні для будь-якої професійної діяльності і тому природно стають предметом вивчення, аналізу та впровадження нових технологій.

Що стосується педагогічного процесу — інновація означає запровадження нових цілей, змісту, методів та форм навчання та виховання, організацію спільної діяльності педагога та здобувача освіти.

Педагогічна інновація — нововведення у педагогічну діяльність, зміни у змісті та технологіях навчання та виховання, які мають на меті підвищення їх ефективності.

У освітніх системах, що розвиваються, інноваційні процеси реалізуються у наступних напрямках: формування нового змісту освіти, розробка та впровадження нових педагогічних технологій, створення нових видів навчальних закладів. Крім цього, педагогічний колектив окремих освітніх закладів займається впровадженням у практику інновацій, які вже стали історією педагогічної думки. Наприклад, альтернативних освітніх систем початку ХХ століття М. Монтессорі, Р. Штайнера тощо.

На сьогодні у загальній середній освіті застосовують різні педагогічні інновації. Це залежить насамперед від традицій та статусності установи. Проте, можна назвати такі найбільш характерні інноваційні технології.

1. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у предметному навчанні. Впровадження ІКТ у зміст освітнього процесу передбачає інтеграцію різних предметних галузей з інформатикою, що веде до інформатизації свідомості учнів та розуміння ними процесів інформатизації у суспільстві (у його професійному аспекті). Істотного значення досягає усвідомлення тенденції процесу інформатизації закладів загальної середньої освіти: від освоєння здобувачами освіти початкових відомостей про інформатику до використання комп'ютерних

програмних засобів при вивченні загальноосвітніх предметів, а потім до насичення елементами інформатики різних структур та змісту освіти, здійснення корінної перебудови всього навчально-виховного процесу на базі застосування інформаційних технологій.

В результаті в освітній методичній системі з'являються нові інформаційні технології, а випускники закладів загальної середньої освіти мають підготовку до освоєння нових інформаційних технологій у майбутній трудовій діяльності. Даний напрямок реалізується за допомогою включення до навчального плану нових предметів, спрямованих на вивчення інформатики та ІКТ. Досвід застосування ІКТ у закладах загальної середньої освіти показав, що:

а) інформаційне середовище закладу загальної середньої освіти відкритого типу, що включає різні форми дистанційної освіти, суттєво підвищує мотивацію учнів до вивчення предметних дисциплін, особливо з використанням методу проектів;

б) інформатизація навчання приваблива для учня в тому, що знімається психологічне напруження спілкування шляхом переходу від суб'єктивних відносин «вчитель-учень» до найбільш об'єктивних відносин «учень-комп'ютер-вчитель», підвищується ефективність учнівської праці, збільшується частка творчих робіт, розширюється можливість в отриманні додаткового навчання з предмета у стінах закладу загальної середньої освіти, а у майбутньому усвідомлюється цілеспрямований вибір закладу вищої освіти, престижної роботи;

в) інформатизація викладання приваблива для вчителя тим, що дозволяє підвищити продуктивність його праці, підвищує загальну інформаційну культуру вчителя.

У цих умовах стоїть завдання підготовки не просто вчителя, який володіє інформаційними технологіями, а дослідника, новатора та експериментатора, особистість, здатну до творчих пошуків, критичної оцінки історичної педагогічної спадщини, здатної до адаптації у суспільстві та постійних змін у техніці та технологіях. Необхідно підготувати вчителя до інноваційної

діяльності в закладах загальної середньої освіти, що включає поглиблену підготовку в галузі інформаційних технологій, готовність до інноваційної діяльності в галузі використання інформаційних технологій і готовність до навчання здобувачів освіти відповідно до вимог сучасного суспільства.

2. Особистісно орієнтовані технології у викладанні предмета. Особистісно орієнтовані технології ставлять у центр усієї загальної середньої освітньої системи особистість дитини, забезпечення комфортних, безконфліктних та безпечних умов її розвитку, реалізації її природних потенціалів.

Розробка особистісного підходу — дуже складна теоретична і практична проблема. Її складність зумовлена перш за все тією обставиною, що особистість є чи не найскладнішим утворенням у світі і одночасно — суб'єктом перетворення цього світу і самого себе. Серед спеціалістів набуває все більшого визнання думка, що всебічне дослідження і розвиток особистості — це фундаментальна комплексна наукова проблема, яка потребує міждисциплінарного дослідження. Водночас ключову роль у розв'язанні цієї проблеми відіграє психологія, оскільки особистість — це передусім психічне новоутворення. Тому психологічні закономірності посідають центральне місце у загальнонауковому уявленні про особистість, її розвиток та діяльність.

У цьому контексті особистісний підхід доцільно розглядати як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого становить сукупність вихідних теоретичних положень про особистість та практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному розумінню, вивченню та гармонійному розвитку. Інакше кажучи, особистісний підхід — це певний методологічний інструментарій, розробка якого має спиратися на синтез видобутих психологічною та педагогічною наукою закономірностей будови, функціонування та розвитку особистості.

Особистісно-орієнтована освіта реалізується через діяльність, яка має не тільки зовнішні атрибути спільності, а й своїм внутрішнім змістом передбачає співпрацю, саморозвиток суб'єктів навчального процесу, виявлення їх особистісних функцій.

3. Інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу та управління якістю навчання здобувачів освіти.

Застосування такої інноваційної технології, як інформаційно-аналітична методика управління якістю навчання, дозволяє об'єктивно, неупереджено простежити розвиток у часі кожної дитини окремо, класу, паралелі, закладу освіти в цілому. При деякій модифікації може стати незамінним засобом під час підготовки класно-узагальнюючого контролю, вивченні стану викладання будь-якого предмета навчального плану, вивчення системи роботи окремо взятого педагога.

Нами запропонована класифікація інформаційно-аналітичного забезпечення навчального процесу у закладах освіти, тобто необхідно розрізняти інформаційно-аналітичне забезпечення сформоване на початковому, дослідному і завершальному етапах.

Так, до інформаційно-аналітичного забезпечення початкового етапу навчального процесу можна віднести формування навчального плану в частині дисциплін вільного вибору здобувача освіти.

Інформаційно-аналітичним забезпеченням дослідного етапу виступає формування навчально-методичних комплексів з дисциплін.

Інформаційно-аналітичним забезпеченням завершального етапу навчального процесу є проведення комплексних контрольних робіт з метою виявлення рівня залишку знань з відповідних дисциплін.

За компонентами навчального процесу виділяють таке інформаційно-аналітичне забезпечення даного процесу: цільове; мотиваційне; змістове; процесуальне; контрольне; результативне.

Інформаційно-аналітичне забезпечення цільового компоненту навчального процесу полягає у формуванні викладачем і сприйнятті здобувачами освіти цілей та завдань теми, розділу навчальної дисципліни. Цілі та завдання навчального процесу визначаються у відповідності до вимог навчальної програми з урахуванням особливостей спеціальності здобувачів освіти.

Інформаційно-аналітичне забезпечення мотиваційного компоненту навчального процесу охоплює систему прийомів для формування у здобувачів освіти зацікавленості, потреби у розв'язанні поставлених перед ними завдань. Результатом стимулювання є виникнення у здобувачів освіти позитивної мотивації у навчанні, яка виявляється на всіх етапах навчального процесу.

Інформаційно-аналітичне забезпечення змістового компоненту навчального процесу формується навчальною програмою і фаховою літературою. Викладачем конкретизується зміст з урахуванням окреслених завдань, специфіки спеціальності, навчальних потреб. Викладач може надавати здобувачам освіти посилання на доступну для них наукову, навчальну та методичну літературу, а також на електронні ресурси та інші джерела інформації, у тому числі іноземні та міжнародні, які мають дозвіл власника авторських прав на вільне використання в освітньому процесі. Як джерела інформації здобувачам освіти необхідно рекомендувати доступні для них: друковані наукові, навчально-методичні, науково-популярні та інші видання; електронні видання; відкриті державні реєстри; оприлюднені документи та офіційні сайти органів статистики, інших установ та організацій; відкриті бази даних; аудіо та відеозаписи; інші матеріали та джерела інформації.

Інформаційно-аналітичне забезпечення процесуального компоненту навчального процесу реалізується за допомогою оптимальних методів, засобів і форм організації викладання у закладах освіти.

Інформаційно-аналітичне забезпечення контрольного компоненту навчального процесу передбачає, як контроль викладача за розв'язанням поставлених завдань, так і самоконтроль здобувачів освіти за правильністю їх виконання, точністю відповідей, тощо.

Інформаційно-аналітичне забезпечення результативного компоненту навчального процесу охоплює оцінювання викладачами і самооцінювання здобувачами досягнутих у процесі здобуття освіти результатів, з'ясування відповідності їх поставленим завданням, виявлення причин певних прогалин у знаннях.

Інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу за відношенням до суб'єктів даного процесу поділяють на: регламентоване; незалежне; договірне. Регламентоване інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу формується і регламентується виключно законодавчими та нормативно-правовими актами України. Незалежне інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу стосується методів навчання і засобів та прийомів перевірки знань у здобувачів освіти тощо. Договірне інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу формує договірне середовище із суб'єктами навчального процесу (договори щодо здобуття освіти, щодо проходження практик тощо).

На нашу думку закладам освіти необхідно приділяти більшу увагу саме договірному інформаційно-аналітичному забезпеченню навчального процесу. Так, за використанням систем підтримки прийняття рішень в договірному процесі інформаційно-аналітичне забезпечення навчального процесу розрізняють: з використанням систем підтримки прийняття рішень в договірному процесі; без використання систем підтримки прийняття рішень в договірному процесі.

Система підтримки прийняття рішень в договірному процесі – це інтерактивна комп'ютерна система, взаємодіюча з іншими системами для надання допомоги освітнім установам у прийнятті рішень стосовно нетипових проблем в договірному процесі. Важливим аспектом системи підтримки прийняття рішень в договірному процесі освітньої установи є формування спеціалізованої бази даних, яка постійно оновлюється і структурується, що надає змогу формувати будь-які запити і вибірки, які необхідні в договірному процесі освітньої установи.

Формування інформаційно-аналітичного забезпечення навчального процесу дасть можливість закладу освіти не тільки використовувати раціональні методи і форми організації даного процесу, але і значно підвищити якість освітніх послуг. Саме тому інформаційно-аналітичне забезпечення навчального

процесу відіграє надзвичайно важливу роль в діяльності самого закладу освіти і, зокрема, у формуванні стратегії його розвитку в майбутньому.

4. Моніторинг інтелектуального розвитку.

Аналіз та діагностика якості навчання кожного учня за допомогою тестування та побудови графіків динаміки успішності.

5. Виховні технології як провідний механізм формування сучасного учня – є невід'ємним чинником в умовах навчання. Реалізується у вигляді залучення учнів у додаткові форми розвитку особистості: участь у культурно-масових заходах за національними традиціями, театром, центрами дитячої творчості та ін.

Категорія виховних систем закладу загальної середньої освіти допомагає адекватному розумінню багатьох сучасних педагогічних реалій. Так, новаторський рух педагогів переходить від пошуку окремих, часткових засобів підвищення ефективності виховного процесу до вироблення цілісних моделей освітніх виховних систем.

Успішність реалізації освітніх функцій закладу загальної середньої освіти залежить від таких інтегральних характеристик, як соціально-психологічний клімат, дух закладу, стиль життєдіяльності.

Важливим показником системності щодо закладу загальної середньої освіти як соціально-педагогічного об'єкта є впорядкованість.

Розуміння сутності виховної системи значною мірою залежить від того змісту, який вкладається в поняття виховання. На наш погляд, конструктивним є розуміння виховання як процесу розвитку дитини – суб'єкта культури і власної життєтворчості, передачі їй творчих і соціокультурних цінностей у процесі особистісної взаємодії та діалогічного спілкування педагога та учня.

Основою виховання людини як творчої, гуманістичної особистості є, безумовно, багатогранність, альтернативність системи духовних цінностей – моральних, етичних, світоглядних та інших ідей, ідеалів, що служать для зростаючої особистості базою для вибору і конструювання власного суб'єктивно значущого життєвого ідеалу, оскільки лише той ідеал, до творення якого дитина

докладе чималі зусилля, стає реальним, внутрішнім регулятором її дій, вчинків, поведінки в цілому.

6. Дидактичні технології як умови розвитку навчального процесу. Тут можуть реалізовуватися як вже відомі прийоми, що зарекомендували себе, так і нові. Це самостійна робота за допомогою навчальної книги, гра, оформлення та захист проєктів, навчання за допомогою аудіовізуальних технічних засобів, система «консультант», групові, диференційовані способи навчання – система «малих груп» та ін. Зазвичай у практиці застосовуються різні комбінації цих прийомів.

7. Психолого-педагогічне супроводження впровадження інноваційних технологій у процес навчання в закладах загальної середньої освіти. Передбачається науково-педагогічне обґрунтування використання тих чи інших інновацій. Їх аналіз на методичних порадах, семінарах, консультації з провідними спеціалістами у цій галузі.

Таким чином, досвід сучасного має в своєму розпорядженні найширший арсенал застосування педагогічних інновацій у процесі навчання. Ефективність їх застосування залежить від традицій, що склалися в загальноосвітньому закладі, здатності педагогічного колективу сприймати ці інновації, матеріально-технічної бази установи.

Сьогодні багатьма вчителями з метою досягнення результативності навчання застосовуються сучасні технології та інноваційні методи навчання у школі. Ці методи включають активні та інтерактивні форми, що застосовуються у навчанні. Активні передбачають діяльну позицію учня стосовно викладача та тих, хто здобуває освіту разом з ним. Під час уроків із застосуванням використовуються підручники, зошити, комп'ютер, тобто індивідуальні кошти, що використовуються навчання.

Завдяки інтерактивним методам відбувається ефективне засвоєння знань у співпраці з іншими учнями. Ці методи належать до колективних форм навчання, під час яких над матеріалом, що вивчається, працює група учнів, при цьому кожен з них несе відповідальність за виконану роботу.

Інтерактивні методи сприяють якісному засвоєнню нового матеріалу. До них належать: вправи, які мають творчий характер; групові завдання; освітні, рольові, ділові ігри, імітація; уроки-екскурсії; уроки-зустрічі з творчими людьми та фахівцями; заняття, спрямовані на творчий розвиток; уроки-вистави, створення фільмів, випуск газет; використання відеоматеріалів, інтернету, наочності; вирішення складних питань та проблем за допомогою методів «дерево рішень», «мозковий штурм» тощо.

Тому інноваційні методи навчання у закладі загальної середньої освіти сприяють розвитку пізнавального інтересу у дітей, вчать систематизувати та узагальнювати матеріал, що вивчається, обговорювати та дискутувати. Осмислюючи та обробляючи отримані знання, учні набувають навичок застосування їх на практиці, набувають досвіду спілкування. Безперечно, інноваційні методи навчання мають переваги перед традиційними, адже вони сприяють розвитку дитини, вчать її самостійності у пізнанні та прийнятті рішень.

Характеристики інноваційної діяльності педагога технологічної освіти, які зустрічаються у літературі вказують на різноманітні підходи до трактування розуміння її структури. Цікавою є концепція інноваційної діяльності педагога технологічної освіти Л.С. Подимової і В.А. Сластьоніна. За визначенням авторів цієї концепції інноваційна діяльність спрямована на перетворення існуючих форм і методів освіти, створення нових цілей і засобів її реалізації, саме тому вона є одним з видів продуктивної творчої діяльності. Л.С. Подимова і В.А. Сластьонін представляють компоненти інноваційної діяльності педагога у вигляді моделі (рис. 1).

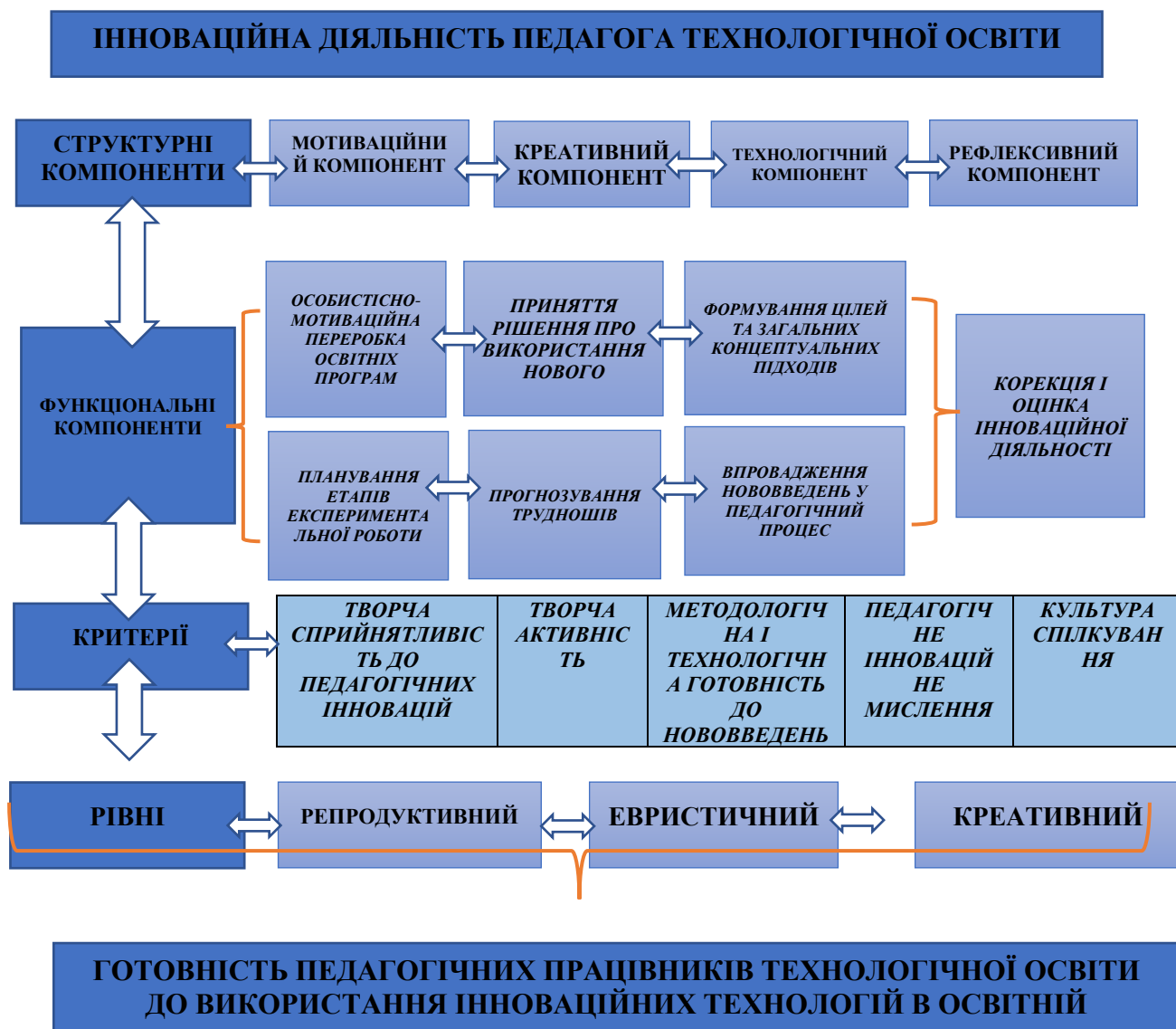

Рис. 1. Модель підготовки педагогічних працівників технологічної освіти до використання інноваційних технологій в освітній

Уявімо зміст, відносини і зв'язки між структурними компонентами інноваційної діяльності педагога технологічної освіти.

Мотиваційний компонент інноваційної діяльності педагога технологічної освіти може бути розглянуто в двох напрямках. По-перше, з точки зору місця професійної мотивації в загальній структурі мотивів, по-друге, оцінивши ставлення педагога до змін, тобто потреби в педагогічних нововведеннях, їх сприйнятливості, що визначає змістовну сторону творчої спрямованості професійної діяльності. Традиційно мотивацію поділяють на зовнішню та внутрішню, маючи на увазі джерело спонукання. Види мотивів вчителя технологічної освіти, з великої області факторів: матеріальні стимули,

спонукання, пов'язані з самоствердженням, професійні мотиви і мотиви особистісної самореалізації.

Розглянемо, як будується інноваційна діяльність педагога технологічної освіти при явному домінуванні одного з перерахованих мотивів.

1. Зовнішні стимули, пов'язані з матеріальною винагородою за ті чи інші елементи (або всю діяльність) по впровадженню інновацій. До таких стимулів можна віднести матеріальну винагороду, присвоєння більш високого розряду, задовільні умови праці, послаблення вимог, контролю та ін. Педагог з такою мотивацією байдужий до змін в своїй праці, якщо і вносить якісь нововведення, то часто лише через «службові необхідності». Така зовнішня мотивація веде до зниження ефективності професійної діяльності в цілому, а також завдає шкоди учням в плані їх особистісного розвитку.

2. Мотиви зовнішнього самоствердження педагога (через зовнішню позитивну оцінку оточуючих). У цьому випадку педагог займається введенням інновацій заради позитивного суспільного резонансу на його працю. Педагогічна діяльність при домінуванні мотивів самоствердження приваблива тим, що часткове задоволення потреб можливо на рівні досягнення самоствердження щодо учнів та їх батьків.

3. Професійні мотиви. Вони виступають в найбільш загальному вигляді як бажання вчити і виховувати дітей. Професійно мотивовані педагоги найбільш послідовні і наполегливі. Професійні мотиви, поєднані з високим рівнем креативності, забезпечують оптимальний результат педагогічної діяльності. Для таких педагогів характерні пошук інноваційних форм і методів роботи, осмислення своєї діяльності, створення власних концепцій виховання і навчання дітей. Характерним для даного виду мотивації є спрямованість інноваційної діяльності педагога на учнів, пошук можливостей для особистісно-орієнтованого навчання.

4. Мотиви особистісної самореалізації. Діяльність таких педагогів відрізняє високий рівень сприйнятливості нововведень, постійний пошук себе в

цьому новому, потреба в створенні нового бачення різних форм педагогічної дійсності.

Другим компонентом інноваційної діяльності педагога технологічної освіти являється креативність. У вітчизняній філософії креативність розглядається як «златність до творчості», творчі можливості людини, як деяка особлива властивість (стійка особливість) людського індивідуума, що обумовлює здатність проявляти соціально значиму творчу активність. При цьому вже розведення понять «творчість» і «креативність» користуються двома характеристиками: процесуально-результативною (для позначення творчості) і суб'єктивно-зумовлюючою (для позначення креативності). Творчість як процес і результат, креативність як особлива властивість, творчої можливості.

Великого значення щодо розвитку креативності надають особистісні особливості індивіда, його емоційні та мотиваційні чинники.

Наступним компонентом інноваційної діяльності педагога технологічної освіти – є технологічний компонент. Аналіз структури діяльності, а також сутності інноваційних процесів дозволили В.А. Сластьоніну і Л.С. Подимовій виділити основні складові технологічного компонента інноваційної діяльності. Ця структура може бути представлена наступним чином:

- особистісно-мотивована переробка наявних освітніх процесів, їх самостійна інтерпретація, обчислення та класифікація проблемних педагогічних ситуацій, активний пошук інформації, ознайомлення з нововведенням;
- професійно-мотивований аналіз власних можливостей щодо створення або освоєння нововведення, прийняття рішення про використання нового;
- формулювання цілей і загальних концептуальних підходів до етапів експериментальної роботи;
- реалізація інноваційних процесів: впровадження нововведення в педагогічний процес і відстеження ходу його розвитку;
- здійснення контролю і корекції впровадження нововведення і всієї інноваційної діяльності, оцінка результатів впровадження, рефлексія самореалізації педагога.

Рефлексивний компонент інноваційної діяльності В.А. Сластьонін і Л.С.

Подимова характеризують наступними положеннями: «вчителю необхідно опанувати наукової рефлексією, яка дозволяє співвідносити ту чи іншу інноваційну систему з безліччю завдань конкретного дослідження. Методологічна рефлексія пов'язана з усвідомленням суб'єктом сукупності методів і засобів, з точки зору адекватності їх цілям інноваційної діяльності, її об'єкту і результату ».

Рефлексія - процес пізнання і аналізу учителем явищ власної свідомості та діяльності.

Самооцінка, як умова володіння власними алгоритмами з оцінювання своєї діяльності і її компонентів - потреб, мотивів, цілей, способів досягнення цілей і результатів, виступає також умовою рефлексивної позиції вчителя.

Рефлексія як діяльність в аспекті наслідків запровадження нововведень, передбачає проведення аналізу зміни умов діяльності. Педагог-інноватор при цьому повинен володіти здібностями розділяти свої і чужі оцінки наслідків впровадження нововведень, передбачати далекі наслідки.

Процес рефлексії індивідуальний. Активізація рефлексивної позиції в інноваційній діяльності вчителя, безсумнівно, пов'язана з особистістю педагога, з його орієнтацією на саморозвиток. Джерелом цього процесу виступає система усвідомлюваних педагогом суперечностей у педагогічній діяльності саме тому необхідно створювати в навчально-професійній діяльності такі ситуації, які актуалізували б рефлексивну позицію, формували позитивне самосприйняття, стимулювали процеси самоствердження.

Підводячи підсумки характеристики мотиваційного, творчого, операціонального і рефлексивного компонентів інноваційної діяльності, слід зазначити, що діяльність з освоєння нововведень, складна, що виключно велика залежність її ефективності від того чи буде педагог розуміти сенс вживання тих чи інших нововведень, здійснювати їх пошук, вибір і застосування. Тому ефективна інноваційна діяльність може бути здійснена тільки особистісно та професійно орієнтованим суб'єктом з креативним рівнем інтелектуальної

ініціативи на тлі домінанти мотиву особистісної самоактуалізації в професійній сфері.

В.А. Сластьоніним та Л.С. Подимовою запропоновано наступну послідовність підготовки вчителя до інноваційної діяльності.

Перший етап – розвиток творчої індивідуальності вчителя, формування у студентів здатності виявляти, формулювати, аналізувати та вирішувати творчі педагогічні завдання, а також розвиток загальної технології творчого пошуку: самостійне перенесення раніше засвоєних знань та умінь у нову ситуацію, бачення проблеми в знайомій ситуації, визначення структури об'єкта, бачення альтернативи рішення або його способу, комбінування раніше засвоєних способів діяльності в новій ситуації стосовно до проблеми, розвиток критичності мислення.

Другий етап – оволодіння основами методології наукового пізнання, педагогічного дослідження; введення в інноваційну педагогіку. Майбутні педагоги знайомляться із соціальними та науковими передумовами виникнення інноваційної педагогіки, її основними поняттями, що творчо інтерпретують альтернативні підходи до організації закладів загальної середньої освіти, вивчають основні джерела розвитку альтернативних навчальних закладів, знайомляться з різними типами інноваційних навчальних закладів тощо.

Третій етап – освоєння технології інноваційної діяльності здобувачі освіти знайомляться з методикою складання авторської програми, етапами експериментальної роботи у закладах загальної середньої освіти, беруть участь у створенні авторської програми, аналізують і прогнозують розвиток нововведення, проблеми застосування.

Четвертий етап – практична робота на експериментальному майданчику щодо впровадження нововведення в педагогічний процес, здійснення корекції, відстеження результатів експерименту; самоаналіз професійної діяльності. На цьому етапі формується інноваційна позиція вчителя як система його поглядів та установок щодо нововведення.

Виходячи з цього, для підготовки випускників вузів до інноваційної діяльності, на наш погляд, потрібне, по-перше, запровадження нових дисциплін, які б формували необхідні знання та компетенції, щодо застосування інноваційних технологій у професійній діяльності педагога. Їхнє завдання – відбір, вивчення та класифікація нововведень, формування у педагогів чіткого розуміння сутності інноваційних процесів у освіті, вміння здійснювати їх з урахуванням специфічних закономірностей та принципів.

По-друге, необхідне включення до дисциплін з педагогічної підготовки розділів щодо інновацій в освіті (використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, сучасних засобів оцінювання результатів навчання та ін.).

По-третє, потрібна розробка та використання у навчальному процесі нових методик та технологій. Так наприклад, застосування розробленої авторами методики розвитку контрольно-оцінної діяльності у навчальному процесі допомагає здобувачам освіти використовувати набуті знання, розробляти власну методику формування контрольно-оцінних умінь.

По-четверте, потрібне створення творчої атмосфери у процесі навчання як основи педагогічних інновацій.

З погляду вивчення педагогічних досягнень та поширення передового досвіду інноваційна діяльність вчителя досліджується Ю.К. Бабанським, М.М. Поташником; особливості інноваційних явищ у сучасній системі освіти розглянуті М.С. Бургін, В. Кларіним, С.Д. Поляковим, Л.С. Подимовий, А.В. Хутірським.

Щодо педагогічної діяльності інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи та форми навчання та виховання, в організацію спільної діяльності вчителя та учня, вимагаючи від педагога високого рівня сформованості проєктивних умінь.

На думку В. І. Загвязинського, нове в педагогіці - це не тільки ідеї, підходи, методи, технології, які ще не використовувалися, але це і той комплекс елементів або окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивний

початок, що дозволяє змінюватися умовах та ситуаціях досить ефективно вирішувати завдання виховання та освіти.

В.А. Сластьонін та Л.І. Подимова розглядають інновацію як цілеспрямовану зміну, яка вносить у певну соціальну одиницю – організацію, поселення, суспільство, групу – нове, щодо стабільні елементи. Таким чином, автори розглядають інновацію як процес із цілеспрямованою діяльністю педагогів-інноваторів. Відповідно до вчених педагогінноватор – це той, хто вносить у педагогічну дійсність конструктивну новизну; приходить до нового внаслідок власних пошуків.

Науковий пошук дослідження феномена «інновація» включав також вивчення зарубіжного досвіду у сфері педагогічної інноватики та показав, що у таких роботах розглядаються окремі теоретичні та практичні аспекти інноваційних процесів, конкретні зміни у системі освіти з допомогою впровадження педагогічних нововведень. Так, у роботах американських та англійських учених Х. Барнет, А. Ніколс, Н. Гросс, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хейвлок та ін. аналізуються питання управління інноваційними процесами; організації змін освіти; умови, необхідні для «життєдіяльності» інновацій; планування інновацій; розробляються способи їхнього поширення; пропонуються ефективні рекомендації. Досить глибоко розроблено соціально-психологічний аспект поширення інновацій в американській інноватиці (Е. Роджерс та ін.).

Крім того, вивчаються фактори та джерела їх виникнення та функціонування, перешкоди на шляху освоєння та поширення інновацій; уточнюється нова роль вчителя-дослідника в інноваційних школах; аналізуються специфічні проблеми введення, освоєння та застосування нововведень у різних ланках системи освіти, відпрацьовується методика дослідження нових явищ.

Велике значення для розробки теорії та практики інноваційної діяльності педагога має дослідження М.В. Кларіна, який пропонує теоретичний аналіз та характеристику інноваційних пошуків у побудові навчального процесу у сучасній зарубіжній педагогіці.

Узагальнюючи точки зору та результати досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, вважаємо за можливе, дослідити інноваційну діяльність педагога з позицій процесуального, технологічного, діяльнісного (змістовного) та результативного аспектів.

У рамках процесуального розгляду інновація постає як процес зі створення, освоєння, використання та поширення нововведень, новизни. Розгляд власне діяльнісного аспекту у структурі інноваційної діяльності педагога вимагає врахування основних змістовних компонентів діяльності: потреб, мотивів, цілей, операцій, що забезпечують її успішну реалізацію на інноваційному рівні. Технологічний аспект розгляду звертає увагу до можливості вивчення інновації у структурі педагогічної діяльності як засобу, прийомів, способів дій.

Багато вчених, досліджуючи інновації, акцентують увагу на їхньому результативному аспекті. Вони розглядають інновацію як результат наукового пошуку, як наслідок творчої діяльності, спрямований на подальше поширення нових ефективних методів, технологій.

Уточнення глибини та інших аспектів дослідження інноваційної діяльності педагога стосувалося вивчення актуальних дисертаційних досліджень сучасних науковців, психологів О.В. Рєпіна, Т.П. Жигунова, Н.М. Панкова, Л.І. Горбатова, С.Г. Григор'єва.

Науковий інтерес нам представляє робота Т.Д. Куранова. Автором досліджено та обґрунтовано новий підхід до процесу формування інноваційних умінь майбутнього педагога в системі багаторівневої педагогічної освіти; виділено критерії та рівні готовності до інноваційної діяльності майбутнього педагога; розроблено спеціальну систему компонентів творчої інноваційної діяльності, що використовується в процесі вивчення педагогічних дисциплін, що сприяє більш глибокому усвідомленню ролі та місця інновацій у системі педагогічної підготовки педагога.

У дослідженні Є.Ю. Ібатуліної розроблено концепцію корекції професійного консерватизму педагогів на основі формування у них готовності

до інноваційної діяльності, в рамках якої визначено та науково обґрунтовано систему критеріїв (когнітивний, аксіологічний, мотиваційно-поведінковий, діяльнісно-регулятивний) оцінки ступеня професійного консерватизму, виявлено форми, методи його корекції та рівень сформованості готовності педагога до інноваційної діяльності.

Виявлено та розкрито філософські, психолого-педагогічні, соціальні передумови інноваційної діяльності педагога, розкрито сутність, структуру та особливості інноваційної діяльності педагога, виявлено педагогічні умови організації інноваційної діяльності педагога у роботі Т.А. Вайзер присвячений вивченню інноваційної діяльності педагога у початковій школі.

Як видно, пошук інноваційних основ успішної професійної діяльності педагога продовжує залишатися пріоритетним у психолого-педагогічних дослідженнях.

У науковій літературі, у періодичній пресі, у дисертаційних дослідженнях, на конференціях освітян сьогодні багато йдеться про різні аспекти інновації, специфіку інноваційної діяльності педагога, про інноваційні технології в освіті. Проте все ще не вивчені належним чином здібності, готовність педагога проектувати інноваційну діяльність і досягати бажаних, прогнозованих результатів.

Для ефективної інноваційної діяльності педагогу необхідні як аналітичні, гностичні, комунікативні вміння, так і проєктні. Оскільки проєктні вміння дозволяють педагогу забезпечувати змістовний, оперативний, матеріальний аспекти його інноваційної діяльності, у нашому дослідженні проєктні вміння визначаються, як уміння передбачати, прогнозувати цілеспрямований діяльнісний процес, його результати, умови та перспективи розвитку. Відповідно, вони розкриваються у здібності педагога модифікувати спільні цілі та завдання, планувати, проектувати та конструювати педагогічний процес на інноваційному рівні.

Таким чином, ми вважаємо, що без сформованості проєктивних умінь інноваційна діяльність педагога буде утруднена та недостатньо ефективна.

Подальший науковий пошук буде спрямований на виявлення структурно-змістовних та рівневих характеристик проєктних умінь педагога у реалізації інноваційної діяльності.

Що стосується поняття «інноваційна діяльність», то його необхідно розглянути у просторі певної практики. З погляду конкретного суб'єкта цієї інноваційної практики можна вважати будь-яку діяльність, що призводить до її суттєвих змін у порівнянні з існуючою традицією.

Інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на рішення комплексної проблеми, що породжується зіткненням сформованих норм практики, що стають, або невідповідністю традиційних норм або новим очікуванням. Тоді інновація виправдана, більше того, потрібна. Коли інноваційний досвід здійснення цієї діяльності стає доступним іншим людям, відбуваються фіксація інноваційного досвіду, його культурне оформлення та механізми трансляції.

Якщо інноваційна діяльність відповідає трьом попереднім умовам, то її особливий зміст полягає у спрямованості на перетворення існуючої практики чи породження принципово нової практики. І тут у ній має бути присутнім вектор «інституціоналізації», організаційно-управлінське оформлення нововведень та їх нормативне закріплення у змінній практиці.

Інноваційна діяльність представляє цілісну систему взаємопов'язаних видів робіт, сукупність яких забезпечує появу дійсних інновацій, а саме:

- науково-дослідна діяльність, спрямована на отримання нового знання про те, як щось може бути («відкриття»), та про те, як щось можна зробити («винахід»);
- проєктна діяльність, спрямована на розробку особливого, інструментально-технологічного знання про те, як на основі наукового знання в заданих умовах необхідно діяти, щоб вийшло те, що може чи має бути («інноваційний проєкт»);
- освітня діяльність, спрямований професійний розвиток суб'єктів певної практики, формування у кожного особистого знання (досвіду) про те, що і як вони мають робити, щоб інноваційний проєкт втілювався у практиці («реалізація»).

Інакше кажучи, власне інноваційна діяльність спрямована на те, щоб відкриття перетворити на винахід, винахід – на проєкт, проєкт – на технологію реальної діяльності, результати якої, по суті, і виступають як новація.

Ще одне принципове розрізнення необхідно провести між поняттями «новація» та «інновація». Підставою такого розрізнення повинні бути конкретні форми, зміст та масштаб перетворювальної діяльності. Так, якщо діяльність короткочасна, не носить цілісного та системного характеру, ставить своїм завданням оновлення (зміна) лише окремих елементів якоїсь системи, ми маємо справу з новацією. Якщо діяльність здійснюється на основі деякого концептуального підходу та її наслідком стають розвиток даної системи або її принципове перетворення, ми маємо справу з інновацією.

В. В. Краєвський та О. В. Хуторський поняття «інновація» та «нововведення» розглядають як синоніми.

Інновація (нововведення) у навчанні – введення нового в цілі, зміст, методи та форми навчання та виховання, в організацію спільної діяльності педагога та учня; зміни у стилі мислення.

Як педагогічна категорія, цей термін відносно молодий, і в цьому одна з причин того, що існують різні підходи до визначення даного поняття. У найзагальнішому сенсі інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений нового чи вдосконаленого продукту; нового чи вдосконаленого технологічного процесу.

Педагогічна інновація – це зміни, створені задля поліпшення розвитку, виховання та навчання об'єктів освіти.

Інновації в освіті розуміються в широкому значенні як внесення нового, як зміна, вдосконалення та покращення існуючого. Новизна завжди носить конкретно-історичний характер. Не має значення, чи є нині ідея, концепція, технологія об'єктивно новими чи ні, можна визначити час, коли вони були новими. Тому педагогу потрібно постійно стежити за новаціями в освіті та здійснювати інноваційну діяльність.

Таким чином, під інновацією розуміється не просто створення, поширення нововведень, а зміни, які мають суттєвий характер, супроводжуються змінами в образі діяльності, стилі мислення. Найважливішими складовими педагогічної інновації вважатимуться наявність

відповідного дослідницького, проєктного, управлінського компонентів.

Інноваційний процес – це процес розвитку, об'єкт управління розвитком освітнього закладу, процес розробки та освоєння нововведень.

Інноваційні технології – це виробництво (винахід) нового компонента системи освіти.

Нововведення – це процес введення «нововведень» – таких компонентів або зв'язків, яких раніше не було в освітній системі. Процес переходу системи з одного якісного стану до іншого на основі впровадження інновацій. За допомогою конструювання нововведень можна керувати розвитком освітніх систем як на рівні школи, так і на рівні регіону країни.

В основу класифікації інновацій можна покласти певні критерії, на основі яких вона проводитиметься. Перший критерій пов'язані з областю, де здійснюються нововведення. Другим загальним критерієм вважатимуться спосіб виникнення новаторського процесу, третім – широту і глибину новаторських заходів, а четвертим – основу, де проявляються, виникають нововведення.

За першим критерієм, тобто, залежно від того, в якій галузі, в якому секторі освіти проводяться нововведення, можна виділити такі інновації: у змісті освіти, у технології, в організації, у системі та управлінні, в освітній екології.

Залежно від способу здійснення нововведень (другий критерій) їх можна поділити на: систематичні, планові, заздалегідь задумані; стихійні, спонтанні, випадкові.

Залежно від широти та глибини новаторських заходів можна говорити про масові, великі, глобальні, стратегічні, систематичні, радикальні, фундаментальні, істотні, глибокі та ін; часткових, малих, дрібних тощо.

Термін «інновація» як вид педагогічної діяльності в цілому означає внесення у навчальний процес нового (факти, методи, прийоми), що покращує

діючу систему освіти. Дослідники проблем інноваційних процесів, творчості педагогів, педагогічного досвіду та педагогічної майстерності (К. Ангеловські, В. І. Загвязинський, М. Н. Скаткін, В. М. Короток, Н. В. Кузьміна та ін.) виділяють два основних аспекти інновацій у педагогіці як наслідок педагогічного досвіду: педагогічна майстерність та власне новаторство. Перший аспект, як правило, після деякого періоду боротьби визнається суспільством як зразок для наслідування, і на цій основі можуть бути створені новітні педагогічні технології. Другий аспект визнання педагогічної громадськості, як правило, не отримує, але підживлює перший, тобто веде до педагогічної майстерності.

На думку О. М. Тубельського, до інноваційних закладів освіти можуть бути віднесені лише ті, які самі повністю розробляють та реалізують комплексні інноваційні програми «від задуму до втілення», а не просто впроваджують готові розробки. Заклад освіти в цьому випадку одночасно виконує функції і наукової лабораторії та експериментального майданчика і є простором життєдіяльності дітей та дорослих. Тому в якості інноваційного може розглядатися заклад освіти, який:

- розробляє або реалізує відмінну від загальноприйнятої модель організації життєдіяльності учнів;
- розробляє принципово відмінний від традиційного зміст освіти;
- розробляє новий зміст та способи діяльності педагога.

У педагогічній науці та практиці при характеристиці педагогічних інновацій використовується поняття «педагог-новатор» – головна дійова особа, суб'єкт реалізації нововведень. У перекладі з латинської «новатор» – людина, що вносить і здійснює нові, прогресивні принципи, ідеї, прийоми у тій чи іншій галузі діяльності.

Крім диференціації понять «інновація», «новація», «нововведення» тощо, ще однією проблемою у розгляді терміна «інновація» є ставлення до поняття «псевдоновизна». Феномен «псевдоновизни» полягає в прагненні до оригінальності за будь-яку ціну, прожектерство, прагнення зробити не так краще, скільки інакше. Псевдоновизна в процесі модернізації освіти проявляється в

наступних явищах: у підлаштовуванні нововведень під колишні норми, що віджили, («приручення нововведень»); у формальній зміні назв та вивісок; у кон'юнктурному відтворенні історичних форм навчальних закладів; у формальному залученні до закладів освіти титулованих наукових керівників («загравання з науковими структурами»); у масове створення різних «інтелектуалізованих» служб (методологічних, соціологічних) та формальних експертних рад.

Поняття «інноваційна діяльність» має широкий змістовий діапазон. У педагогіці воно розглядається як вид педагогічної діяльності, як творчий процес щодо планування та реалізації педагогічних нововведень, спрямованих на підвищення якості освіти як соціально-педагогічний феномен, що відображає творчий потенціал педагога.

У педагогічній науці інноваційна діяльність розуміється як цілеспрямована педагогічна діяльність, заснована на осмисленні (рефлексії) свого власного практичного педагогічного досвіду за допомогою порівняння та вивчення, зміни та розвитку навчального процесу з метою досягнення вищих результатів, здобуття нового знання, якісно іншої педагогічної практики.

Модель інноваційної діяльності включає: інноватора, нормативні розпорядження, середовище нововведення, процесуальний компонент, нововведення, утворення.

Нововведення при такому розгляді розуміється як результат інновації, а інноваційний процес включає, принаймні, три етапи: генерування ідеї (у певному випадку – наукове відкриття), розробку ідеї у прикладному аспекті, реалізацію нововведення на практиці.

До основних функцій інноваційної діяльності вчителя належать:

- прогресивні (бездефектні) зміни педагогічного процесу та його компонентів: зміна з метою;
- зміни у змісті освіти; нові засоби навчання; нові ідеї виховання; нові способи та прийоми навчання, розвитку, виховання та ін.

Інноваційну діяльність у педагогіці також можна розглядати на одному рівні одночасно у кількох паралелях. Звідси виділяють такі види інновацій всередині одного рівня педагогічного процесу: технологічні, методичні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні.

Інноваційні процеси в освіті розглядаються у трьох основних аспектах: соціально-економічному, психолого-педагогічному та організаційно-управлінському. Від цих аспектів залежать загальний клімат та умови, в яких відбуваються інноваційні процеси. Наявні умови можуть сприяти чи перешкоджати інноваційному процесу. Інноваційний процес може бути як стихійним, так і свідомо керованим.

Інноваційний процес у навчанні є сукупністю процедур та засобів, за допомогою яких дидактичне відкриття або методична ідея перетворюються в освітнє нововведення.

Характер протікання інноваційних процесів визначається трьома взаємозалежними силами:

- особливостями нововведення, що вводиться;
- інноваційним потенціалом новаторів середовища;
- особливостями інноваційної діяльності ініціаторів та учасників нововведення.

Інноваційні процеси слід відрізняти від локального експерименту чи впровадження окремих нововведень. Наприклад, введення додаткового елективного курсу в заклад освіти, що робить його інноваційним.

Інноваційну діяльність можна трактувати як особистісну категорію, як творчий процес та результат творчої діяльності; вона передбачає наявність певної міри свободи дій у відповідних суб'єктів.

Цінність інноваційної діяльності особистості пов'язана з можливістю самовираження, застосування своїх здібностей, з творчістю. Труднощі, що виникають у процесі інноваційної діяльності, постають перед особистістю як перспектива можливості їх вирішення самотужки.

Таким чином, діяльність, яка забезпечує перетворення ідей на нововведення, а також формує систему управління цим процесом, і є інноваційною діяльністю.

Розглядаючи питання підготовки педагогічних працівників технологічної освіти до використання інноваційних технологій в освітній діяльності, слід зазначити, що сучасний вчитель має вміти орієнтувати навчальний процес на особистість учня, здійснювати педагогічну рефлексію, тобто сприймати та регулювати свою навчальну роботу як процес, що фокусується на закономірних етапах формування особистості, ситуацій, що розкривають її творчий потенціал, а не як сукупність занять та заходів.

Майбутньому педагогові необхідно оволодіти технологією створення інноваційних ситуацій з різними освітньо-виховними функціями. Він також має вміти використовувати цілісну систему дидактично-виховних засобів під час навчання здобувачів освіти своєму предмету, що забезпечить подальше формування особистості.

При цьому майбутньому вчителю важливо навчитися викладати свій предмет у тісному зв'язку з різними видами діяльності, соціальним досвідом учнів, застосовувати методи імітаційного моделювання різноманітних соціальних ситуацій.

Одне з головних місць у системі підготовки майбутніх учителів технологій до педагогічної діяльності займає сьогодні їхнє вміння орієнтуватися в інноваційних процесах, які відбуваються в теорії та практиці сучасної освіти. Як засіб розвитку інноваційного мислення майбутнього вчителя технологій багатьма педагогами-дослідниками апробувалася система педагогічних завдань (виявлялися дидактичні умови запровадження інноваційних педагогічних завдань та ситуацій у зміст предметів педагогічного вищого навчального закладу).

Щоб майбутній педагог технологічної освіти якісно виконував педагогічну діяльність, йому слід опанувати свій предмет не лише як «чисту» науку, а й як засіб виховання та розвитку особистості здобувача освіти. Поняття «готовність

до педагогічної діяльності» включає опанування спеціальними та загальноосвітніми знаннями майбутнім учителем до ступеня їхнього професійного застосування. Важливим резервом інтенсифікації процесу формування майбутнього фахівця є включення завдань, проблем, ситуацій, що відображають інноваційні процеси, у зміст навчання до всіх предметів закладу освіти.

Йдеться про фрагменти, пов'язані з розширенням деякої проблемної педагогічної ситуації, з вибором чи оцінкою шляхів вирішення інноваційних завдань, що виникають у педагогічній практиці. Їхнє призначення – стимулювати професійну мотивацію та професійне мислення майбутнього вчителя. При включенні до процесу навчання завдань, які потребують різних нововведень, учні усвідомлюють місце та специфіку інновацій у структурі педагогічної діяльності, у системі своїх майбутніх професійних функцій. Завдання сприяє організації діяльності учня, приводить його до чіткого усвідомлення ситуації, обумовленої дефіцитом якогось життєво-важливого ресурсу, постановки цілей її перетворення, виявлення умов та способів дії. Будь-яке рішення, безумовно, включає намір, план, креативність, надання сенсу, прийняття певної відповідальності, оцінювання результату. А це вже особисті аспекти рішення.

У цьому сенсі завдання – це подія, яка потребує переходу від однієї життєвої ситуації до іншої.

Слід зазначити, більшість досліджень пов'язані з застосуванням інноваційних педагогічних завдань на практичних заняттях з дисциплін психолого-педагогічного циклу. Інноваційні педагогічні завдання мають на меті вивчення студентами вузівських дисциплін, що є необхідною умовою підвищення професійної спрямованості більшості спеціальних та загальноосвітніх дисциплін. Найбільший інноваційний потенціал мають завдання, що вимагають відшукування якісно нових технологій навчання (імітаційне та математичне моделювання, опорні сигнали, інтегрування наукової інформації, навчально-ділові ігри та ін.), навчання здобувачів освіти навичкам

аналізу пояснення та оцінки педагогічних явищ, самоаналізу та корекції своєї поведінки.

У цьому контексті виникає певний ряд дидактичних проблем: які цілі введення таких завдань у процес засвоєння «непедагогічних» предметів, чи це не порушить специфічну логіку даних дисциплін, що може стати змістом таких інновацій (особливо у плані відображення інноваційних процесів) та як слід організувати процес їх вирішення, який вплив застосування педагогічних завдань-ситуацій на загальний професійний розвиток здобувачів освіти.

Досліджуючи дані проблеми, ми спиралися на аналіз природи педагогічної діяльності, основу якої складає рішення системи певного роду завдань, що належать до організації навчально-виховного процесу, що органічно включає елементи інновацій.

Інноваційні педагогічні ситуаційні завдання, що розглядаються в нашому дослідженні, пов'язані з основними компонентами педагогічної діяльності, а саме: аналізом педагогічної ситуації, постановкою мети її перетворення та вибором необхідних для цього виховних та дидактичних засобів, реалізацією проекту педагогічної дії на практиці (у рамках проведеного дослідження це здійснювалося під час імітаційної гри). Ми виділили три типи інноваційних педагогічних завдань:

- 1) орієнтовно-аналітичні;
- 2) проєктно-цілепокладаючі;
- 3) практико-імітаційні.

Для того щоб ці завдання набули інноваційного характеру, ми включили до їх змісту фрагменти, пов'язані з аналізом передового досвіду, коли на тлі традиційних педагогічних технологій здобувачі освіти мали виділити педагогічні інновації за самостійно обґрунтованими критеріями. Вони вчилися відбивати з метою освіти гуманістичні ставлення до особистості (загальнолюдські цінності, гідність, толерантність).

Найбільший інноваційний потенціал містили завдання третього типу, які вимагають відшукування якісно нових технологій навчання та виховання

(імітаційне та математичне моделювання, опорні сигнали, інтегрування наукової інформації, модульне навчання, навчально-ділові ігри та ін.). Безумовно, ці завдання-ситуації не покривають усю багатогранну структуру педагогічної діяльності, проте вони є репрезентативними для інноваційної діяльності вчителя. Функція завдань першого типу – навчання майбутніх педагогів навичкам аналізу пояснення та оцінки педагогічних явищ, другого – цілепокладання та проектування педагогічного процесу, третього – навчання вмінням педагогічного спілкування, самоаналізу та корекції своєї поведінки.

Ми розглядаємо готовність здобувачів освіти до вирішення перерахованих типів завдань як основну частину загальної готовності майбутнього педагога технологій до творчої діяльності. Ми також виділяємо мотиваційні, змістовні та процесуальні компоненти у структурі цієї готовності. Характеристику готовності здобувачів освіти до вирішення інноваційних типів завдань проведено за критеріями, що відображають вміння:

- аналізувати приховані можливості педагогічних засобів, відповідність їх педагогічним цілям;
- оцінювати навчальні можливості учнів;
- проектувати предметну сферу діяльності учнів;
- аналізувати власні організаторські, дидактичні та інші дії;
- здійснювати педагогічний задум, давати оцінку та коригувати форми педагогічної взаємодії.

Розроблена методика діагностування готовності випускників спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології» до вирішення інноваційних педагогічних завдань дозволила диференціювати навчальні завдання, розвивати творчі нахили майбутніх вчителів. Подаючи матеріал на заняттях як завдання, викладач формує у здобувачів освіти елементи нестандартного педагогічного мислення, орієнтування в ситуаціях, педагогічну рефлексію.

В основу класифікації було покладено відмінність завдань щодо змісту модельованої в ході їх вирішення педагогічної дії. Так, були виділені дії

педагогічного аналізу, цілепокладання та безпосереднього педагогічного спілкування.

Одна з проблем полягала у виявленні джерел, шляхів розробки, запровадження та умов ефективного застосування інноваційних педагогічних завдань-ситуацій. Джерелами таких завдань при вивченні спеціальних та загальноосвітніх дисциплін, як ми припустили, можуть виступати:

- інформація про ефективні способи та загальні труднощі при викладанні свого предмета в школі;
- взаємозв'язок матеріалу, що вивчається, з гуманітарною проблематикою;
- перенесення знань у різні сфери практичної діяльності;
- передовий досвід закладів освіти та інноваційні експерименти та ін.

Слід зазначити, що у процесі підготовки до професійної діяльності майбутньому педагогові технологій необхідно набути певного досвіду участі в інноваційній ситуації, тобто набути інноваційної компетентності.

Конкретизація поняття «інноваційна компетенція педагога» полягає у його розгляді у вигляді рівня володіння педагогом уміннями проєктування, створення нового та його впровадження в освітній процес, що забезпечує перетворення інтелектуального, мотиваційного та творчого потенціалів особистостей учнів та педагога.

При виявленні та обґрунтуванні педагогічних умов, що впливають на успішність формування інноваційної компетенції, ми спиралися на:

- визначення інноваційної компетенції сучасного педагога;
- досягнення педагогічної теорії та практики щодо обґрунтування та опису педагогічних детермінант, у тому числі процесу підвищення кваліфікації;
- цільове, змістовно-методичне та технологічне забезпечення моделі формування інноваційної компетентності педагога.

Компетентнісний підхід дасть змогу розробити інноваційну компетентність майбутнього педагога технологічної освіти, яка ще більше мобілізує здобувачів у системі освіти та розширить можливості працевлаштування молодих спеціалістів.

Інноваційна компетентність передбачає володіння спеціалістом дослідницької, стратегічної, креативної, системо-утворюючої, комунікативної компетенції. Усі представлені компетенції є структурними компонентами інноваційної компетентності, але з різним змістовним наповненням. Саме цей підхід найбільш глибоко відбиває основні аспекти процесу підготовки майбутніх педагогів до інноваційної діяльності у системі освіти.

Отже, вирішуючи інноваційні педагогічні завдання, потрібно актуалізувати такі аспекти, як правильне сприйняття цієї ситуації, мислення за допомогою випереджаючих прогностичних моделей, вибір першорядних цілей, володіння знаннями для прогнозування розвитку подій, оцінка своєї компетентності.

Крім того, майбутньому вчителю технологій треба займатися безперервною самоосвітою та підвищенням ефективності своєї теоретичної підготовки; він має вміти приймати вірні рішення, вибудовувати логіку здійснення проєкту, приймати на себе відповідальність за результати інноваційної діяльності.

Застосовуючи інноваційні педагогічні завдання як один з елементів технології навчання та аналізуючи ставлення майбутніх вчителів до фрагментів професійнозначущого матеріалу, ми відзначили, що у них зростає інтерес до таких занять, якщо в ці заняття включені педагогічні завдання та професійна інформація. Під впливом даних завдань студенти усвідомлюють як загальнокультурну, так і власне професійну значущість загальноосвітнього та спеціального предмета.

Таким чином, в основі реального здійснення інноваційної діяльності лежить побудова концептуальної основи педагогічного нововведення, яке включає діагностику, прогнозування, розробку програми експерименту або програми дій, аналіз їх здійснення, діяльнісна реалізація інноваційної програми, відстеження ходу і результату впровадження, корекція і рефлексія інноваційних процесів.